

Az első ciklus (*Az idő*) versei tökéletesen példázzák a mondottakat. Az állandósított jelenben szólalnak meg (újra és megint) a Dári és a Vikol család tagjai; a mindennapok tevékenysége kiegészül az éppen aktuális (azaz tett) történelmi utalásokkal. Az egész szöveg jelen ideje nagy figyelmet kér befogadjától; sokszor nehezen követhetők a szálak. Ez korántsem hiba, hanem az emlékezet természetének

prezentálása, felmutatása abban az imaginárius térben, melynek origója a lírai én pozíciója. A hagyományos, lineáris időképzet helyett a körköröség, ciklikus visszatérés dominál: „Forgatja az idő a Körös hídján / veszteglő, könnyű propellereket / juharcfák hangárjából reggel óta, / kifutópálya lett a betonút” (*A kandúr és a lámpavilág*).

A további ciklusok (*Az esély, Jelenlét, Szellemlhájo*) tovább tágitják a kötet tematikáját. Különleges, hogy az epikus, lazított szabadversek mellett találunk rövid formákat, mindössze néhány soros fragmentumokat is; ezek másik oldaláról mutatják fel a létezését. A rövid versek elemi erejű megfogalmazásokat tartalmaznak, itt mutatkozik a meg Kiss Anna versbeszédének igazi ereje: „tányérok / sík havára / dől ki az édes / láva” (*Méz méz*); más példával: „Birsek bevágó déli fényben – / és a párkány / sötétjén / meggylevél”.

Kiss Anna költészete rendkívüli élményt okoz a versszerető olvasónak. Gazdagsága, mélysége roppant nehezen ragadható meg, sorról sorra képes meglepetést okozni. Újra és újra lebontja, semmivé teszi észleleteinket, a világról meglévő előzetes tudásunkat. Mindezt csakis azért, hogy a sajátját megoszthassa velünk. Nem könnyű persze ehhez a világhoz közel férközni; ám ha valaki kitartóan, csendesen időzik e sorok között, bizonyosan érezni fogja az éden már-már elfelejtett ízét.

SÜTŐ CSABA ANDRÁS

(*Kortárs Könyvkiadó, Budapest, 2006, 274 oldal, 2500 Ft*)

Magyar írók az Adrián

Különböző kiadók – köztük a Noran és a Palatinus – egyre nagyobb teret szentelnek a tematikus alapú válogatásoknak. A Palatinus nagyjából az 1880-as évektől a múlt század közepéig vesz számba olyan írókat, akik felé a szakirodalom figyelmé is csak az 1990-es években fordult; gondolok itt Bródyra, Ambrusra, de ide lehetne sorolni azt a határtalan érdeklődést is, amely Márai iránt a legutóbbi idők-

ben bel- és külföldön egyaránt megnyilvánul. Amennyire hiánypótló köteteknek mondhatnák ezeket a válogatásokat, olyan gyakran hátrányukká is válik az időbeli megkötöttség. A kiadói szemlélet pedig egyértelműen alkalomhoz kötött (*Anyának lenni, Karácsonyi történet, Karácsonyi ének*).

Könnyű nyári esték érdekes olvasmánya a *Magyar írók az Adrián* is, s több is lehetne, ha a szerkesztő nem ragaszkodna a válogatás során az említett időszakhoz. Így kissé kirekesztőnek tűnik a cím, hiszen kortárs íróink legjava nyilvánult meg ebben a témakörben, arról az anakronisztikusnak tűnő elképzelésről nem is szólván, amely egyik legnagyobb nemzeti költőnkötötte a témához (Zrínyi

Miklóst). Ha a kiadói szándék a magyaroknak mostanában Horvátország iránt felébredt érdeklődésével párhuzamosnak gondolható, akkor sokkalta szerencsésebb ebből a szempontból a Magyar Műhely 2002-ben napvilágot látott sorozata (*Pillantás a tengerre, Tengeről tengerre, valamint Adriaticum Adria Jadran*). Ez utóbbi kortárs délszláv és magyar szerzőket publikál, olyanokat például, mint Lovas Ildikó, Balázs Attila, Tolnai Ottó, akiknek írásai méltán gazdagíthaták volna a kötetet. Az egyetlen átfedést a kötet és a folyóirat szerzői között Szent-

kuthy Miklós jelenti, így a címnek kissé kizáró (lezárt?) jellege van. Bevallom, a kötet legtöbb szerzőjének írása nem jelentett számomra felfedezést, pedig nem csupán mint az Osztrák–Magyar Monarchia egykori kedvelt üdülőhelye lenne adott a téma.

Más csalódást is tartogatott számomra a kötet: kifejezetten gyenge írásnak gondolom Császár Ferencét, a magyar irodalom nagy mesélője (Jókai Mór: *A játékos, aki nyer*)

pedig így, könyve egészéből kiserkesztve távol áll attól a poétikai elgondolástól, amely őt a magyar próza igazi mesterévé avatja. Fölé emelkedik például az elsősorban nem szépíróként ismert Hermann Ottó írása, amely – számomra – valódi meglepetés volt. A magát se nem „kéjuzónak”, se nem „tudósítónak” aposztrofáló szerző írása gyakran vált retorikus prózába, egyébként pedig Kosztolányi *Dalmát képek* című művével tart rokonságot, azzal a különbséggel, hogy az utóbbi természetesen dramaturgusabb felépítésű: „A szakadó est is ott talált. Az örök tükröben néztem a csillagokat, mint ringott és cikázott fényök a hullámokon; és néztem az éji halászok sajkatüzét, a tenger e pástortüzeit, melyeknek fénye mint egy tűzkigyó futott végig a tükröző vizeken.”

A helynévmutatót igazán jól használhatja az Adrián járó magyar. Heltaiban, Kosztolányiban nehéz csalódnai (kétszer is), Tormay Cécile-ben úgyszintén. Végezetül nem ártott volna, ha a kiadói szerkesztő megjelöli az írások pontos leőhelyét, hátha kedvet kap az ol-

vasó az egyes szerzői szövegeken túl más kontextusokban is viszontlátni őket.

VARGA VIRÁG

(Szerkesztette Kiss Gy. Csaba,
Palatinus Kiadó, Budapest, 2007,
364 oldal, 2900 Ft)

Kultúra

HAMAR PÉTER:

Móricz Zsigmond utolsó szerelme

Valóság és igazság, élet és alkotás kapcsolata egyaránt lényeges alkotóeleme a tudományos és az esztétikai olvasásnak. Más kérdés, hogy az értelmezés milyen arányban tekint egyikre és másikra, hiszen még a legkifinomultabb fantázia sem lépheti át az ember számára adott valóságot teljes egészében, s a legszélsőségeiben dokumentarista műalkotás sem maradhat meg csupán a szolgai utánzásnál. Hitelességet önmagában sem ez, sem az nem nyújthat, kizárólag az elméleti elgondolások és a kiválasztott módszerek folyamatos ütköztetése a gyakorlattal: az élettel és a belőle fakadó művekkel.

Hamar Péter könyve mindenestre ezt az utat járja. Sőt írójának van bátorsága szembeállni korábbi legendákkal és a belőlük fakadó szakmai véleményekkel. Nem mintha ne lehetne érteni az emberi elfogultságokat, ám fontosabbnak tartja az igazságot és a valóságot *együtt*. Ez a kimondottan izgalmas, egy kapcsolat- és irodalomtörténeti nyomozás eredményeit, valamint következtetéseit összefoglaló életrajz ugyanis, amely remélhetőleg nem csupán a szakmabelit, hanem az elfogulatlan olvasót is elgondolkoztatja majd, részben új ismereteket szolgáltat Móricz Zsigmond egyes kései írásainak értelmezéséhez, miközben a személyiség vizsgálatát is lehetővé teszi. Képet kaphat tehát a befogadó az emberi érzések és kapcsolatok családon belüli bonyolultságáról, s to-